

**LANDELIJKE ABORTUS
REGISTRATIE 2006**

Deze rapportage is tot stand gekomen dankzij financiële steun van het Ministerie van VWS.

De 14 abortusklinieken die gegevens hebben aangeleverd zijn:

Centra voor Abortus, seksualiteit en anticonceptie (CASA):

CASA Goes, CASA Maastricht, CASA Leiden, CASA Den Haag, CASA Rotterdam.

Stichting Samenwerkende Abortusklinieken Nederland (StiSan):

Amsterdams Centrum voor Seksuele Gezondheid, ACSG Alkmaar, Oosterparkkliniek Amsterdam, Mildred-Rutgershuis Arnhem, Rutgers Stimezo Zuid-Nederland Eindhoven, Centrum voor Seksuele Gezondheid Noord Nederland Groningen, PretermRutgers Den Haag, Stimezo Zwolle.

Beahuis & Bloemenhovekliniek Heemstede.

**LANDELIJKE ABORTUS
REGISTRATIE 2006**

Utrecht, 1 november 2006
Auteur: Laura van Lee, Cecile Wijsen
Projectnummer: GR002

© 2007 Rutgers Nisso Groep

INHOUDSOPGAVE

1	Introductie	1
2	De aantallen abortussen	3
3	Demografische kenmerken: leeftijd en burgerlijke staat	7
4	Land van herkomst	9
5	Abortus bij jongeren	19
6	Eerdere abortus	25
7	Anticonceptiegebruik	27
8	Zwangerschapsduur, methode van behandeling en beraadtermijn	29
9	Abortus bij vrouwen uit het buitenland	31
10	Conclusies	33
	Overzicht publicaties Landelijke abortusregistratie	35
	Registratieformulier Abortus Provocatus	37

1 INTRODUCTIE

De abortuscijfers die in dit rapport gepresenteerd worden zijn gebaseerd op gegevens, verzameld ten behoeve van de Landelijke abortusregistratie (LAR) aangevuld met de cijfers die de Inspectie voor de Gezondheidszorg elk jaar rapporteert in het kader van de jaarrapportage Wet Afbreking Zwangerschap (IGZ, 2007¹). Bij de IGZ worden geaggregeerde tellingen aangeleverd van alle in Nederland uitgevoerde zwangerschapsafbrekingen in klinieken en ziekenhuizen. Dit gebeurt in het kader van de wettelijk verplichte registratie. Het LAR-bestand is een aanvulling hierop. Veertien van de zestien abortusklinieken verzamelen op vrijwillige basis gegevens op individueel niveau van de abortuscliënten.

Het LAR-bestand van 2006 bevat 86% van alle abortussen bij vrouwen die in Nederland wonen (n=24.203) en 91% van de abortussen van in het buitenland wonende vrouwen die in Nederland een abortus hebben laten doen in 2006 (n=4.114).

In dit rapport zijn de tabellen die jaarlijks worden gemaakt op basis van de LAR-gegevens geactualiseerd. Dit jaar is ervoor gekozen om de risicofactoren voor abortus (herkomst, leeftijd en eerdere abortus) duidelijk in de structuur van het rapport weer te geven. Er is slechts beperkt begeleidende tekst toegevoegd omdat medio 2007 'Abortus in Nederland 2001-2005' is verschenen. Voor een toelichting op de cijfers in dit rapport wordt verwezen naar eerdere rapportages van de Landelijke abortusregistratie (Wijsen en Van Lee, 2006; Wijsen en Van Lee, 2005; Wijsen, 2004)².

Met ingang van 2005 is de vragenlijst van de Landelijke abortusregistratie op onderdelen gewijzigd. De antwoordcategorieën voor land van herkomst en voor anticonceptiegebruik zijn uitgebreid. Het nieuwe registratieformulier is opgenomen als bijlage .

¹ Inspectie voor de Gezondheidszorg (2007). *Jaarrapportage 2006 van de Wet Afbreking Zwangerschap*. Den Haag: Inspectie voor de Gezondheidszorg.

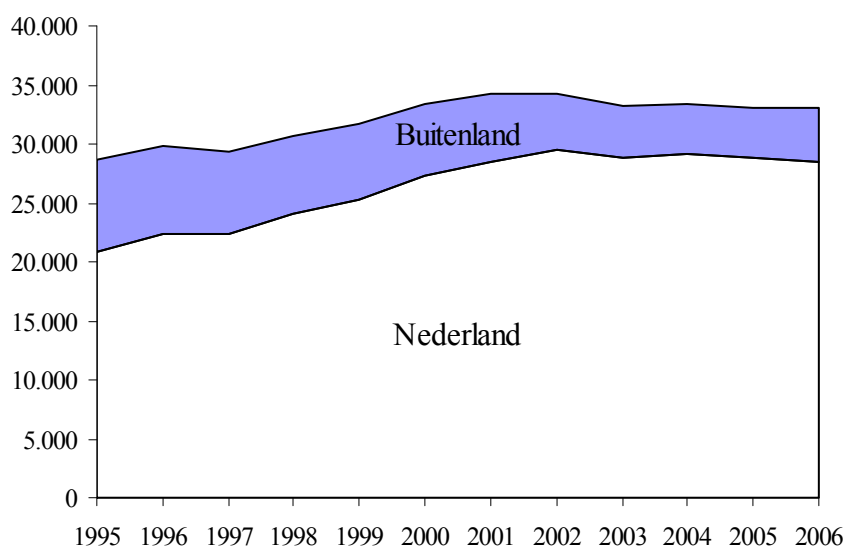
² Zie ook Bijlage 1 voor een volledig overzicht van rapportages in het kader van de LAR

2 DE AANTALLEN ABORTUSSEN

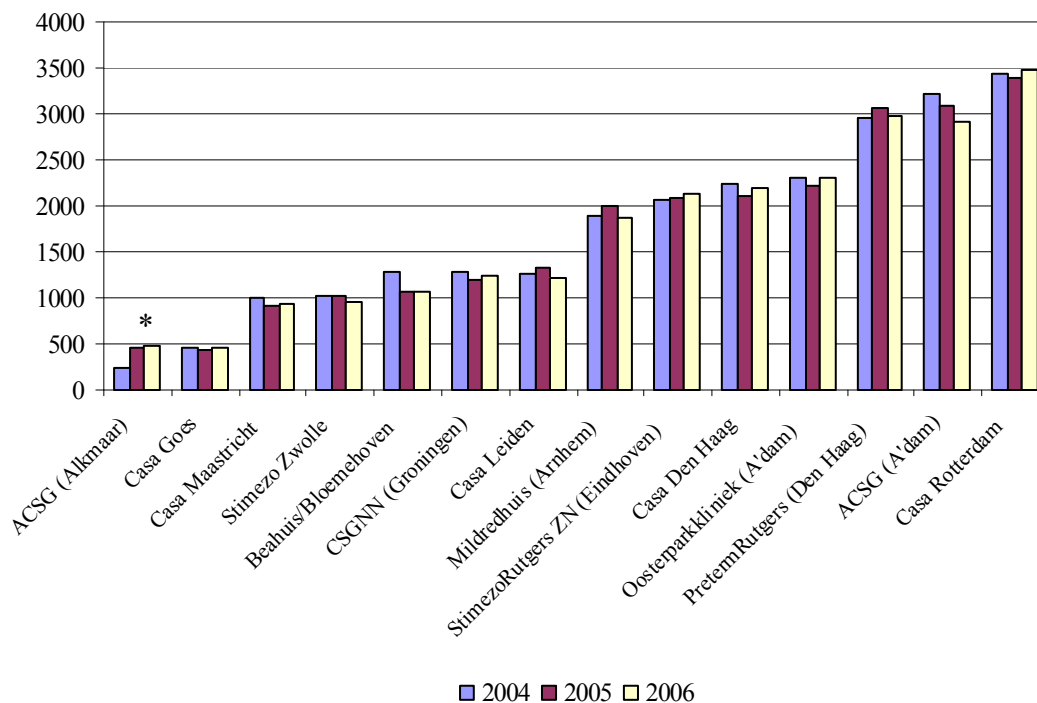
In 2006 zijn in totaal 32.992 abortussen uitgevoerd (IGZ, 2007). Dit aantal is inclusief 6.321 overtijdbehandelingen (19,2%). Dit zijn zwangerschapsafbrekingen die zijn uitgevoerd binnen een termijn van 16 dagen na het uitblijven van de menstruatie. Er is sprake van een gelijkblijvend aantal zwangerschapsafbrekingen ten opzichte van 2005. Slechts 6% (n=1.878) van alle zwangerschapsafbrekingen in 2006 is uitgevoerd in een ziekenhuis. De gezamenlijke abortusklinieken nemen 94% van de abortushulpverlening voor hun rekening.

Van de 32.992 zwangerschapsafbrekingen zijn er 4.508 (13,7%) uitgevoerd bij vrouwen die niet in Nederland wonen op het moment van de behandeling. De toestroom uit het buitenland is de laatste jaren ongeveer gelijk. Echter, in 2006 neemt het aandeel weer iets toe (met ongeveer 6%). Er zijn 28.471 zwangerschappen afgebroken bij vrouwen die wel in Nederland wonen (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Aantallen abortus bij in Nederland en bij in het buitenland woonachtige cliënten, 1995-2006.

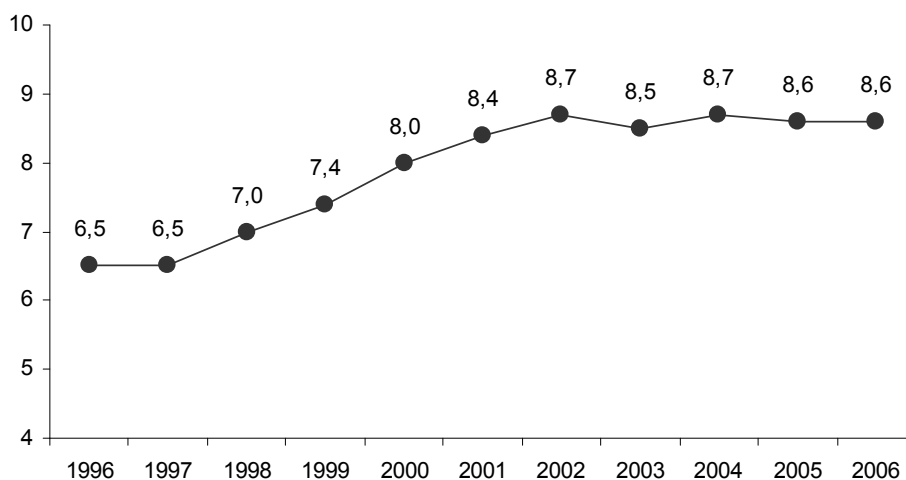
Figuur 2.2 Aantal behandelingen bij in Nederland woonachtige vrouwen, per kliniek, 2004-2006

* Aantal in 2005 aangepast door onvolledige rapportage

Het aantal behandelingen bij in Nederland woonachtige vrouwen per jaar wordt gedeeld door het aantal aanwezige vrouwen in de leeftijdsgroep 15 tot en met 44 jaar om het abortuscijfer te verkrijgen. In 2006 werd bij 8,6 van elke 1.000 vrouwen van 15 tot en met 44 jaar een zwangerschap afgebroken. Dat is exact hetzelfde abortuscijfer als in 2005.

Figuur 2.3 Abortuscijfer van in Nederland wonende vrouwen (per 1.000 vrouwen 15-44) 1996-2006

Het grootste aandeel abortuscliënten dat in Nederland woonachtig is komt uit Zuid-Holland en Noord-Holland.

Tabel 2.1 Abortus naar woonprovincie 2004-2006

	2004	2005	2006
Zuid-Holland	35,6	35,7	35,4
Noord-Holland	25,7	25,1	26,2
Noord-Brabant	11,4	11,5	12,0
Gelderland	7,5	8,5	8,0
Limburg	5,3	5,3	4,9
Groningen	3,1	2,8	2,8
Overijssel ¹	3,1	2,8	2,3
Friesland	2,2	1,9	2,1
Flevoland	2,0	2,0	1,9
Utrecht ¹	1,4	1,7	1,7
Zeeland	1,6	1,5	1,7
Drente	1,0	1,1	1,1
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

¹ Voor de provincies Utrecht en Overijssel is er sprake van incomplete data

Internationaal gezien heeft Nederland één van de laagste abortuscijfers. Zwitserland heeft het laagste cijfer (6,6 in 2005) en ook in Duitsland (7,2 in 2006) en België (8,6 in 2005) laten relatief weinig vrouwen een zwangerschap afbreken. In Engeland worden relatief veel abortussen uitgevoerd (in 2006 18,3 per 1.000 vrouwen). Scandinavische landen, die qua seksueel klimaat (open houding ten aanzien van seks en anticonceptie) lijken op dat van Nederland, hebben een opvallend hoog abortuscijfer (Zweden in 2006 20,6 en Noorwegen 13,0 per 1.000 vrouwen van 15-45 jaar). De hoogste abortuscijfers van Europa (voor zover bekend) vinden we in Oost-Europa en Rusland: zo kozen in 2004 in Roemenië 34 van de 1.000 vrouwen van 15 tot en met 44 jaar abortus, en in de (voormalige) Russische Federatie ruim 45 per 1.000 vrouwen.

In de volgende hoofdstukken zullen analyses gedaan worden op basis van de LAR-gegevens van in Nederland wonende vrouwen. Dat betekent dat we uitgaan van lagere abortusaantallen dan het IGZ. In de Landelijke abortusregistratie zijn 24.203 vrouwen in Nederland woonachtig, 4.114 vrouwen in het buitenland en van 176 vrouwen is hun huidige woonplaats onbekend.

3 DEMOGRAFISCHE KENMERKEN: LEEFTIJD EN BURGERLIJKE STAAT

De gemiddelde leeftijd van de vrouwen die een zwangerschap laten afbreken is stabiel. Het aantal vrouwen in de grootste leeftijdscategorie (20-24 jarigen) stijgt echter iets, net als in voorgaande jaren.

Tabel 3.1 Abortus naar leeftijd van de vrouw, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
≤ 14	0,3	0,3	0,2
15-19	13,0	12,6	12,4
20-24	24,3	24,2	25,0
25-29	20,0	20,8	20,4
30-34	19,0	18,4	17,9
35-39	15,8	15,9	16,1
40-44	6,9	7,0	7,1
≥ 45	0,7	0,8	0,9
Gemiddelde leeftijd	28	28	28
Meest voorkomende leeftijd	22	21	22
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

De abortusratio, het aantal abortussen per 100 zwangerschappen, is na de recente stijging, in 2006 weer wat gedaald (van 14,9% naar 13,3%). Dat wil zeggen dat als een vrouw zwanger is, de kans op een abortus iets lager is dan voorheen en de kans op een kind derhalve wat groter. Echter, in 2006 kiezen de jongste vrouwen (jonger dan 24 jaar), wanneer zwanger, juist wat vaker voor een abortus.

Tabel 3.2 Geschat abortuscijfer per 1.000 vrouwen en abortusratio per 100 zwangere vrouwen, per leeftijdscategorie, 2004 – 2006

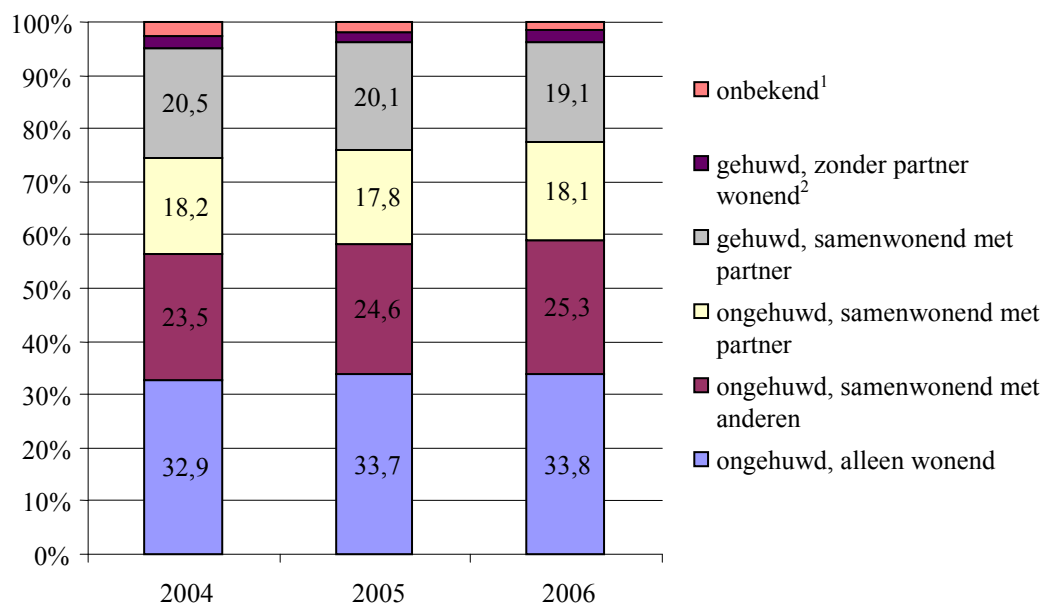
	Abortuscijfer ¹			Abortusratio ²		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
≤ 19	8,2	7,8	7,4	64,0	64,9	65,9
20-24	14,8	14,5	14,9	28,9	29,4	30,3
25-29	11,6	12,1	11,8	10,6	10,9	10,5
30-34	8,9	8,9	9,1	6,5	6,7	6,7
35-39	7,1	7,1	7,1	10,4	10,3	10,3
≥ 40	3,4	3,5	3,5	26,2	26,4	26,4
<i>Totaal</i>	<i>8,7</i>	<i>8,6</i>	<i>8,6</i>	<i>13,1</i>	<i>14,9</i>	<i>13,3</i>

¹ Het abortuscijfer per leeftijd wordt berekend door het aantal abortus per leeftijdscategorie te delen door het aantal vrouwen uit die leeftijdscategorie, maal 1000

² De abortusratio wordt berekend door per leeftijdscategorie het aantal abortussen te delen door het aantal bekende zwangerschappen (exclusief miskramen), maal 100.

Ook dit jaar hebben zich geen grote veranderingen voorgedaan in de leefsituatie en burgerlijke staat van abortuscliënten (figuur 3.1). Verreweg de meeste vrouwen zijn ongehuwd als zij een abortus laten uitvoeren: ruim drie op de vier vrouwen is nooit gehuwd of gescheiden. Daarvan wonen de meesten (ruim éénderde) alleen. Daarnaast is een aanzienlijk deel gehuwd of samenwonend.

Figuur 3.1 Abortus naar huwelijks staat en leefsituatie, 2004-2006 (%)

¹ Percentages onbekend: 2004=2,8%; 2005=1,95; 2006=1,6%

² Percentages gehuwd, zonder partner wonend: 2004=2,1%; 2005=1,9%; 2006=2,0%

De meeste abortuscliënten hebben nog geen kinderen op het moment van abortus (zie tabel 3.3).

Tabel 3.3 Abortus naar aantal levende kinderen, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
0	48,5	48,3	48,8
1	20,7	20,8	20,6
2	19,9	19,9	19,3
3	7,5	7,5	7,8
≥ 4	3,4	3,5	3,4
Onbekend	0,0	0,0	0,0
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

4 LAND VAN HERKOMST

De registratie van het land van herkomst gebeurt met ingang van 2005 met behulp van drie nieuwe vragen. Het geboorteland van de abortuscliënte, het geboorteland van haar vader en haar moeder worden geregistreerd. Hiermee is vast te stellen of het om een eerste (zelf in buitenland geboren), dan wel een tweede generatie (één van de ouders in buitenland geboren) allochtone vrouw gaat. Voorheen waren er zes registratiecategorieën: Nederland, Suriname, Nederlandse Antillen (incl. Aruba), Turkije, Marokko en ander land. Deze laatste categorie maakte in 2004 ruim een kwart uit van alle abortuscliëntes en vormde een zeer heterogene en dus moeilijk vergelijkbare groep. In de nieuwe categorisering worden de diverse werelddelen onderscheiden, waarbij telkens de voor Nederland belangrijkste immigratielanden apart als categorie zijn opgenomen (zie eerste kolom tabel 4.1 voor de categorieën).

Opvallend is dat het aandeel autochtoon Nederlandse abortuscliëntes is toegenomen (absoluut met 477 cliëntes). Ook is het aandeel cliëntes afkomstig uit overige Europese landen iets toegenomen (van 6,4 naar 8,0%). Het aandeel vrouwen uit de overige herkomstlanden of gebieden is nagenoeg stabiel.

Tabel 4.1 Abortuscliëntes naar land van herkomst (eerste en tweede generatie³),
2004-2006 (%)

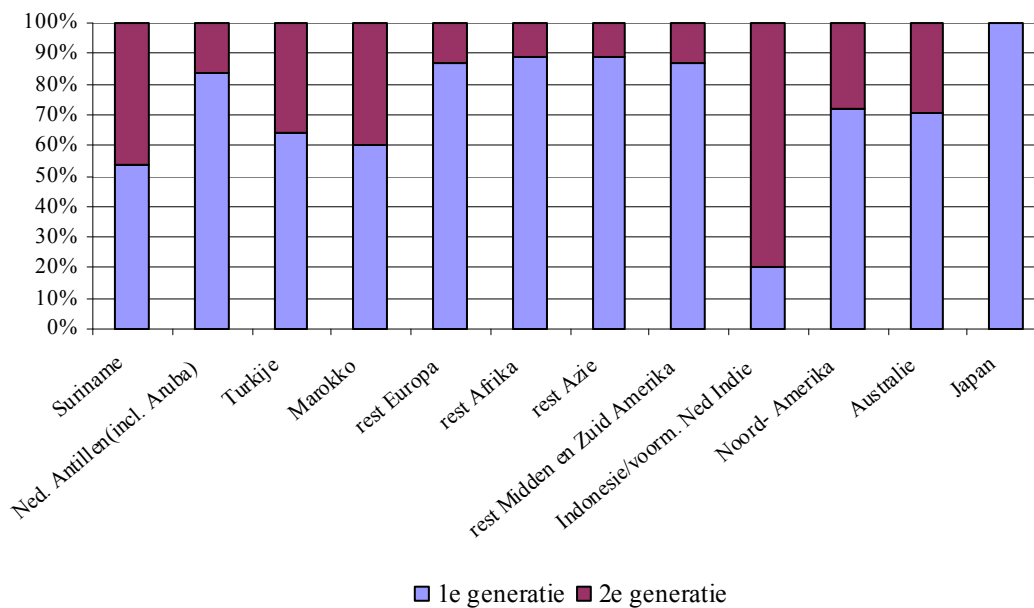
	2004	2005	2006
Nederland (aut.)	41,7	40,9	42,8
Suriname	10,3	10,8	10,8
Ned. Antillen ⁴	5,4	5,4	5,1
Turkije	3,9	4,6	4,1
Marokko	4,9	5,6	5,9
Overige landen	26,6	23,7	24,0
Rest Europa	-	6,4	8,0
Rest Afrika	-	6,6	6,4
Rest Azië	-	5,6	5,2
Rest Midden en Zuid Amerika	-	3,0	2,8
Indonesië/voorm. Ned. Indië	-	1,7	1,3
Australië/Oceanië	-	0,1	0,1
Noord- Amerika	-	0,2	0,1
Japan	-	0,0	0,0
Onbekend	7,2	9,1	7,3
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.514</i>	<i>24.700</i>	<i>24.203</i>

³ Volgens CBS-definitie: De eerste generatie bestaat uit vrouwen die zelf in het buitenland geboren zijn, de tweede generatie bestaat uit vrouwen die zelf in Nederland geboren zijn, maar waarvan minstens één van de ouders in het buitenland geboren is.

⁴ Iedere keer dat de Nederlandse Antillen als herkomstland worden genoemd, wordt daar ook Aruba mee bedoeld.

In figuur 4.1 is te zien hoe groot het aandeel van de eerste dan wel tweede generatie vrouwen in elke allochtone groep abortuscliënten is. In alle groepen (behalve Indonesië) is het aandeel van de eerste generatie vrouwen die een abortus laat uitvoeren hoger dan het aandeel in de tweede generatie.

Figuur 4.1 Percentage eerste en tweede generatie allochtone abortuscliënten voor diverse herkomstlanden (2006)

In tabel 4.3 staan voor de belangrijkste herkomstlanden schattingen van het abortuscijfer. Aan de snelle stijging van het abortuscijfer van de Marokkaanse en Turkse vrouwen is een einde gekomen. Het abortuscijfer van Marokkaanse vrouwen is in 2006 nagenoeg gestabiliseerd. Het risico op abortus voor Turkse vrouwen is juist weer wat afgenomen. Het abortuscijfer van Antilliaanse vrouwen, die het hoogste risico hebben op abortus, is wat gedaald, evenals het abortuscijfer van Surinaamse vrouwen. Afrikaanse en overige Midden en Zuid Amerikaanse vrouwen hebben ook een relatief hoog abortuscijfer. Hun risico op abortus is ook gedaald in 2006. De abortuscijfers van de andere herkomstgroeperingen schommelen wat.

Tabel 4.3 Geschat abortuscijfer (per 1.000 vrouwen van 15-44 jaar) naar land van herkomst, 2004-2006

	2004	2005	2006
Nederland (aut.)	4,7	4,6	4,8
Suriname	33,1	34,2	33,8
Ned. Antillen	44,1	44,3	42,1
Turkije	12,2	13,6	11,9
Marokko	18,5	20,2	20,6
<hr/>			
<i>Rest Afrika¹</i>	-	41,2	39,7
<i>Rest Midden en Zuid Amerika²</i>	-	39,2	35,0
<i>Rest Azië³</i>	-	9,2	8,5
<i>Rest Europa⁴</i>	-	6,1	7,5
<i>Indonesië/voormalig Ned. Indië</i>	-	5,2	4,2
<i>Rest westers: Oceanië</i>	-	4,3	3,9
<i>Rest westers: Noord-Amerika⁵</i>	-	5,4	3,8
<i>Rest westers: Japan</i>	-	3,6	2,5

¹ Zonder Marokko

² Zonder Suriname en de Nederlandse Antillen

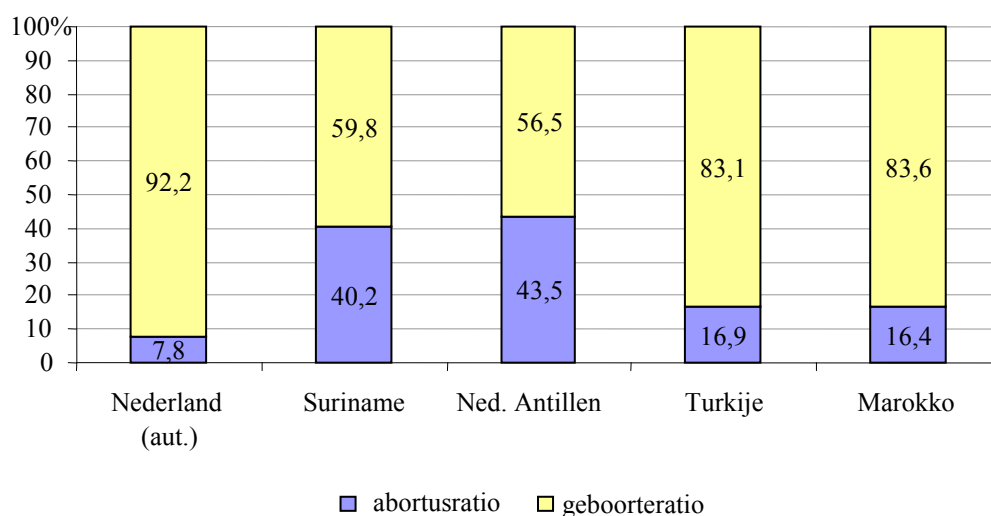
³ Zonder Turkije

⁴ Zonder Nederland

⁵ Verenigde Staten en Canada

In Figuur 4.2 staan de abortusratio's van de traditionele immigratielanden. Er zijn nagenoeg geen verschuivingen ten opzichte van eerdere jaren: het percentage zwangere vrouwen dat kiest voor abortus, blijft even groot. Vrouwen uit Suriname en de Nederlandse Antillen kiezen relatief vaak voor abortus (resp. 40,2% en 43,5%) en naar verhouding minder vaak voor het uitdragen van de zwangerschap. Nederlandse vrouwen kiezen relatief weinig voor abortus (7,8%) en het meest voor het uitdragen van de zwangerschap.

Figuur 4.2 Geschatte abortusratio (per 100 zwangerschappen van 15-44 jaar) naar land van herkomst (1^e en 2^e generatie)

In tabel 4.3 is te zien welke burgerlijke staat vrouwen hebben op het moment van abortus. De meeste abortuscliënten zijn ongehuwd. Turkse en Aziatische vrouwen zijn relatief vaak gehuwd.

Tabel 4.3 Abortus naar burgerlijke staat en herkomst, 2006 (%)

	Gehuwd	Ongehuwd	Gescheiden	Verweduwd	Onbekend	Totaal
Nederland (aut.)	21,3	73,2	3,8	0,2	1,6	10.355
Suriname	11,2	83,6	3,9	0,3	1,0	2.606
Ned. Antillen ¹	5,5	92,4	1,7	0,0	0,5	1.243
Turkije	42,8	46,8	10,0	0,3	0,1	987
Marokko	23,3	63,9	11,5	0,6	0,7	1.431
<hr/>						
<i>Rest Westers¹</i>	17,2	79,3	1,7	0,0	1,7	58
<i>Indonesië/voorm. Ned Indië</i>	17,2	74,4	5,0	0,3	3,1	320
<i>Overig Midden en Zuid- Amerika</i>	13,7	82,8	3,1	0,0	0,4	680
<i>Overig Azië</i>	36,3	58,7	3,9	0,2	0,9	1.261
<i>Overig Europa</i>	22,7	68,6	8,0	0,2	0,6	1.929
<i>Overig Afrika</i>	13,4	81,3	4,5	0,5	0,3	1.560
<hr/>						
Onbekend	31,3	60,7	6,0	0,3	1,7	1.773
Totaal (%)	21,2	72,4	4,9	0,2	1,1	24.203

¹ Noord Amerika, Japan en Oceanië

De tabellen 4.4 tot en met 4.9 laten uitsplitsingen zien van de allochtone abortuscliënten naar leeftijd, anticonceptiegebruik, kindertal, aantal eerdere abortussen en zwangerschapsduur.

Tabel 4.4 Abortus naar land van herkomst en leeftijd, 2004-2006 (%)

	≤19	20-24	25-29	30-34	35-39	≥40	Totaal (n)
2004							
Nederland (aut.)	13,4	20,3	16,7	19,3	20,3	10,1	10.306
Suriname	17,3	27,4	20,3	17,4	12,2	5,4	2.553
Ned. Antillen	16,1	34,5	23,2	15,2	7,9	2,9	1.336
Turkije	9,1	22,2	23,6	23,8	13,5	7,9	959
Marokko	10,7	31,1	25,8	16,8	11,5	4,1	1.217
Overige landen	11,5	27,0	23,1	19,9	12,4	6,0	6.560
Onbekend	16,1	21,8	18,8	18,3	17,2	7,8	1.769
2005							
Nederland (aut.)	13,4	19,8	17,7	18,2	20,3	10,7	9.881
Suriname	17,7	28,2	20,5	17,8	10,5	5,3	2.612
Ned. Antillen	13,9	34,0	27,1	13,0	8,6	3,4	1.313
Turkije	8,3	22,4	23,1	23,9	14,7	7,6	1.100
Marokko	9,8	33,6	25,2	16,6	9,2	5,6	1.355
Overige landen	11,5	26,9	22,9	19,1	14,0	5,9	6.875
<i>Rest Westers*</i>	13,5	21,6	16,2	21,6	16,2	10,8	74
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	10,7	24,5	18,2	19,1	19,4	8,2	413
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	14,6	25,3	24,1	19,8	11,2	5,0	726
<i>Rest Azië</i>	10,0	27,4	21,1	19,4	15,2	7,0	1.357
<i>Rest Europa</i>	8,0	24,2	24,9	19,9	16,6	6,5	1.546
<i>Rest Afrika</i>	14,7	30,5	23,4	17,4	10,2	3,8	1.599
Onbekend	8,4	22,7	24,7	22,4	15,3	6,6	1.160
2006							
Nederland (aut.)	13,2	21,3	17,3	17,2	20,4	10,5	10.355
Suriname	16,8	29,5	21,0	15,4	11,6	5,6	2.606
Ned. Antillen	17,9	31,2	24,9	14,2	8,3	3,5	1.243
Turkije	8,3	22,1	23,6	22,1	16,0	7,9	987
Marokko	9,9	32,2	25,3	17,3	10,7	4,6	1.431
Overige landen	11,1	28,7	22,7	19,4	12,5	5,6	3.879
<i>Rest Westers*</i>	17,2	29,3	15,5	22,4	10,3	5,2	58
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	11,6	23,1	18,4	20,9	17,2	8,8	320
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	14,0	26,3	23,7	18,8	13,1	4,1	680
<i>Rest Azië</i>	8,0	27,7	22,8	20,3	13,4	7,8	1.261
<i>Rest Europa</i>	10,4	22,9	20,9	21,8	16,7	7,2	1.929
<i>Rest Afrika</i>	12,0	31,7	23,3	18,5	10,6	3,9	1.560
Onbekend	9,6	25,3	23,0	18,8	15,3	8,1	1.773

* Japan, Australië/Oceanië, Noord-Amerika, door kleine aantal gevoelig voor fluctuaties

Tabel 4.5 Anticonceptiegebruik in het halfjaar voorafgaand aan de abortus, naar land van herkomst, 2004-2006 (%)

	Pil	Con- doom	c.i. p.o.	Overige a.c.	Geen a.c.	On- bekend	Totaal (n)
2004							
Nederland (aut.)	30,7	34,7	3,4	5,6	25,0	0,6	10.306
Suriname	34,7	27,3	4,0	3,3	30,2	0,5	2.553
Ned. Antillen	35,5	21,8	1,9	3,5	36,3	1,0	1.336
Turkije	31,2	20,7	4,7	5,3	37,6	0,5	959
Marokko	36,0	19,6	3,8	2,0	38,1	0,5	1.217
Overige landen	24,7	29,7	4,5	3,5	37,1	0,5	6.560
Onbekend	27,9	30,9	1,9	5,9	33,2	0,2	1.769
2005							
Nederland (aut.)	30,5	36,3	2,9	5,8	24,3	0,2	9.881
Suriname	35,6	30,3	1,1	2,8	29,9	0,3	2.612
Ned. Antillen	32,3	24,4	1,4	4,0	37,7	0,2	1.313
Turkije	30,4	23,6	2,2	4,3	39,5	0,1	1.100
Marokko	35,6	23,8	2,1	1,9	36,2	0,4	1.355
Overige landen							
<i>Rest Westers*</i>	21,6	39,2	4,1	4,1	31,1	0,0	74
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	33,9	28,3	3,4	3,9	30,5	0,0	413
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	31,4	28,8	2,9	4,0	32,6	0,3	726
<i>Rest Azië</i>	21,1	33,8	2,5	5,0	37,6	0,0	1.357
<i>Rest Europa</i>	22,3	30,9	2,3	3,8	40,6	0,1	1.546
<i>Rest Afrika</i>	28,1	30,7	2,0	3,6	35,6	0,0	1.599
Onbekend	18,7	34,5	5,0	4,5	36,9	0,4	1.160
2006							
Nederland (aut.)	32,0	35,2	3,2	5,0	24,0	0,5	10.355
Suriname	35,1	28,7	1,3	2,5	32,4	0,0	2.606
Ned. Antillen	34,0	24,1	1,8	3,9	36,1	0,2	1.243
Turkije	32,1	20,9	3,9	3,4	39,3	0,4	987
Marokko	37,9	20,3	2,5	2,1	36,8	0,3	1.431
Overige landen							
<i>Rest Westers*</i>	31,0	41,4	3,4	1,7	22,4	0,0	58
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	37,2	26,6	4,1	4,4	27,8	0,0	320
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	28,7	29,9	2,4	3,5	35,3	0,3	680
<i>Rest Azië</i>	20,6	33,6	4,9	5,1	35,4	0,4	1.261
<i>Rest Europa</i>	28,1	28,8	2,7	4,4	35,9	0,1	1.929
<i>Rest Afrika</i>	29,0	28,3	1,7	3,4	37,3	0,3	1.560
Onbekend	23,9	34,7	3,9	2,8	33,3	1,4	1.773

* Japan, Australië/Oceanië, Noord-Amerika

Tabel 4.6 Abortus naar land van herkomst en aantal levende kinderen, 2004-2006 (%)

	0	1	2	3	≥ 4	Totaal (n)
2004						
Nederland (aut.)	52,1	17,7	21,2	7,1	1,9	10.306
Suriname	42,4	25,0	20,1	8,2	4,3	2.553
Ned. Antillen	38,3	27,5	19,7	9,3	5,2	1.336
Turkije	37,2	19,5	22,2	12,3	8,8	959
Marokko	58,2	18,6	11,3	4,8	7,1	1.217
Overige landen	46,6	23,4	18,9	7,3	3,8	6.560
Onbekend	49,8	19,3	20,6	7,4	2,9	1.769
2005						
Nederland (aut.)	52,2	17,6	21,1	7,0	2,1	9.878
Suriname	43,8	24,5	20,0	8,2	3,5	2.612
Ned. Antillen	37,4	29,5	19,3	8,5	5,3	1.312
Turkije	36,7	18,6	24,2	11,5	8,9	1.100
Marokko	58,6	18,0	11,7	6,6	5,2	1.355
Overige landen	45,1	24,1	19,0	7,7	4,2	5.715
Rest Westers*	66,2	13,5	16,2	2,7	1,4	74
Indonesië/voorm. Ned Indië	49,6	23,7	16,9	6,5	3,1	413
Rest Midden en Zuid Amerika	41,5	27,3	20,2	8,1	2,9	726
Rest Azië	44,7	19,0	21,4	8,9	6,0	1.357
Rest Europa	43,9	25,7	20,6	6,9	2,9	1.546
Rest Afrika	45,9	26,2	15,4	7,6	4,9	1.599
Onbekend	45,1	45,1	22,1	7,3	3,7	1.160
2006						
Nederland (aut.)	51,9	18,1	20,6	7,4	2,1	10.351
Suriname	44,4	24,6	19,3	7,8	3,9	2.606
Ned. Antillen	40,1	26,6	18,2	9,7	5,4	1.243
Turkije	39,2	16,9	25,1	12,6	6,2	987
Marokko	59,5	18,0	12,9	4,7	5,0	1.431
Overige landen	46,8	23,0	18,3	7,8	4,1	5.807
Rest Westers*	65,5	17,2	12,1	1,7	3,4	58
Indonesië/voorm. Ned Indië	46,6	24,4	17,2	9,4	2,5	320
Rest Midden en Zuid Amerika	43,2	29,7	16,5	7,6	2,9	680
Rest Azië	47,0	17,8	20,9	7,9	6,4	1.261
Rest Europa	46,4	23,6	20,3	7,1	2,6	1.929
Rest Afrika	47,9	23,6	15,1	8,6	4,9	1.559
Onbekend	47,3	21,3	18,3	9,0	4,1	1.773

* Japan, Australië/Oceanië, Noord-Amerika

Tabel 4.7 Abortus naar land van herkomst en naar zwangerschapsduur in conceptieweken, 2004-2006 (%)

	≤ 6	7-10	11-14	≥ 15	Totaal (n)
2004					
Nederland (aut.)	72,6	20,7	5,0	1,8	10.306
Suriname	58,5	27,7	9,7	4,1	2.553
Ned. Antillen	56,7	29,5	8,9	4,9	1.336
Turkije	68,6	22,2	6,5	2,7	959
Marokko	65,6	23,3	7,3	3,8	1.217
Overige landen	62,9	27,0	6,8	3,2	6.560
Onbekend	66,8	17,4	10,4	5,4	1.769
2005					
Nederland (aut.)	72,5	20,6	5,1	1,8	9.869
Suriname	57,1	29,9	9,5	3,5	2.605
Ned. Antillen	58,7	30,9	8,0	2,4	1.309
Turkije	67,5	24,4	6,4	1,8	1.100
Marokko	66,0	22,9	8,5	2,6	1.354
Overige landen	59,5	29,1	7,1	4,3	5.710
<i>Rest Westers*</i>	58,9	31,5	9,6	0,0	73
<i>Indonesië/voorm. Ned Indië</i>	56,4	31,5	8,0	4,1	413
<i>Overig Midden en Zuid Amerika</i>	63,2	24,1	9,5	3,2	725
<i>Overig Azië</i>	64,8	26,4	5,7	3,1	1.357
<i>Overig Europa</i>	54,4	31,0	7,2	7,4	1.546
<i>Overig Afrika</i>	59,0	31,0	6,8	3,3	1.596
Onbekend	71,7	18,9	5,8	3,6	2.158
2006					
Nederland (aut.)	72,3	20,4	5,3	2,0	10.355
Suriname	59,8	28,2	9,0	3,0	2.606
Ned. Antillen	54,5	33,5	8,4	3,6	1.243
Turkije	68,7	24,2	5,2	1,9	987
Marokko	67,6	22,9	6,8	2,7	1.431
Overige landen	60,5	26,4	8,0	5,0	5.808
<i>Rest Westers*</i>	60,3	31,0	3,4	5,2	58
<i>Indonesië/voorm. Ned Indië</i>	57,2	28,4	9,7	4,7	320
<i>Overig Midden en Zuid Amerika</i>	63,5	25,0	8,7	2,8	680
<i>Overig Azië</i>	68,4	24,2	5,2	2,1	1.261
<i>Overig Europa</i>	55,4	25,9	9,3	9,4	1.929
<i>Overig Afrika</i>	59,9	29,0	8,1	2,9	1.560
Onbekend	77,0	19,5	2,7	0,8	1.773

* Japan, Australië/Oceanië, Noord-Amerika

5 ABORTUS BIJ JONGEREN

Het abortuscijfer van tieners is in 2006 verder afgenomen: van 7,8 naar 7,4 per 1.000 meisjes in de leeftijd van 15 tot en met 19 jaar. Het absolute aantal abortussen dat is uitgevoerd bij in Nederland woonachtige tieners is met enkele tientallen gedaald, van (geschat) 3.707 in 2005 tot 3.587 in 2006. De abortusratio van tieners stijgt verder door. Dat wil zeggen dat als meisjes zwanger worden, ze er steeds vaker voor kiezen om de zwangerschap te laten afbreken en minder vaak moeder worden: van elke 100 meisjes die zwanger worden, laten er in 2006 66 de zwangerschap afbreken.

Tabel 5.1 Geboorte-, abortus- en zwangerschapscijfers per 1.000 meisjes van 15-19 jaar, 1980-2006; abortusratio per 100 meisjes van 15-19 jaar

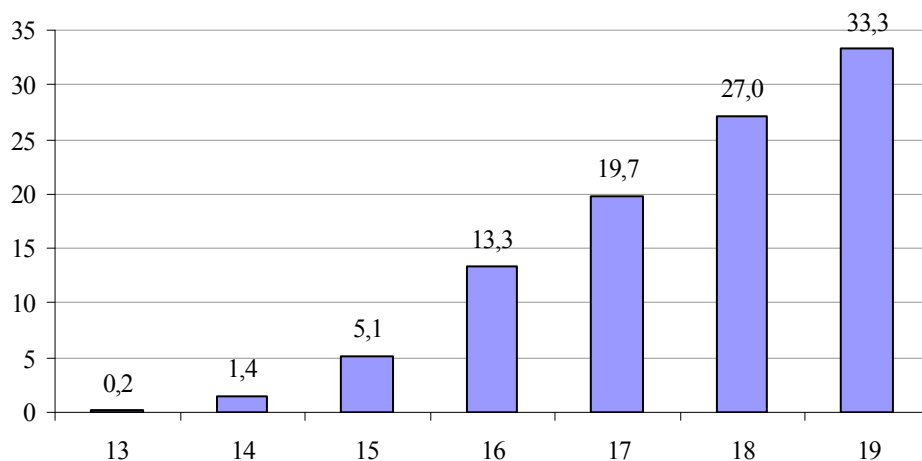
	Geboorte cijfer	Abortus Cijfer*	Zwangerschaps cijfer	Abortus ratio**
1980	9,2	5,3	14,5	-
1985	5,0	4,4	9,4	-
1990	6,4	4,0	10,4	-
1992	5,8	4,2	10,0	-
2000	5,5	8,6	14,1	60,0
2001	5,9	10,3	16,2	60,9
2002	5,8	10,4	16,2	62,5
2003	5,3	8,8	14,1	62,4
2004	4,6	8,2	12,8	64,0
2005	4,2	7,7	11,9	64,9
2006	3,8	7,4	11,2	65,9

* Het abortuscijfer wordt berekend door per land van herkomst het aantal geschatte abortussen te delen door het totale aantal meisjes van 15 -19 jaar, maal 1.000.

** De abortusratio wordt berekend door per jaar het aantal geschatte abortussen te delen door het aantal bekende zwangerschappen van de meisjes tussen 15-19 (exclusief miskramen), maal 100.

In figuur 5.1 is te zien hoe oud de in Nederland wonende tienermeiden zijn die een abortus hebben laten uitvoeren. Van de 3.587 meiden is het merendeel 17 jaar of ouder.

Figuur 5.1 Abortus naar afzonderlijke leeftijdsjaren ≤ 19 jaar, 2006 (%)

In de tabellen 5.2 tot en met 5.5 worden de abortuscliënten jonger dan 20 jaar uitgesplitst naar land van herkomst, anticonceptiegebruik en zwangerschapsduur.

Tabel 5.2 Land van herkomst voor abortuscliënten tot en met 19 jaar, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
Nederland (aut.)	41,8	42,4	44,9
Suriname	13,5	14,8	14,4
Ned. Antillen	6,6	5,8	7,3
Turkije	2,6	2,9	2,7
Marokko	4,0	4,3	4,6
Overige landen	23,0	20,9	20,6
<i>Rest Westers*</i>	-	0,3	0,3
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	-	1,4	1,2
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	-	3,4	3,1
<i>Rest Azië</i>	-	4,3	3,3
<i>Rest Europa</i>	-	3,9	6,6
<i>Rest Afrika</i>	-	7,5	6,1
Onbekend	8,6	8,8	5,6
<i>Totaal (n)</i>	3.285	3.122	3.057

* Canada, VS, Japan en Australië/Oceanië

Het abortuscijfer onder Antilliaanse jongeren schommelt behoorlijk: in 2004 lieten 43,1 per 1.000 Antilliaanse meiden van 15 tot en met 19 jaar hun zwangerschap afbreken, in 2005 was het risico op abortus voor deze groep wat lager, en in 2006 is het abortuscijfer opnieuw gestegen, nu naar 43,2 abortussen per 1.000 meiden.

Tabel 5.3 Geschat abortuscijfer naar land van herkomst, 15-19 jaar, 2004-2006

	2004	2005	2006
Nederland (aut.)	4,3	4,2	4,3
Suriname	34,8	37,5	35,3
Ned. Antillen	43,1	35,9	43,2
Turkije	6,1	7,0	6,0
Marokko	10,5	10,9	11,3

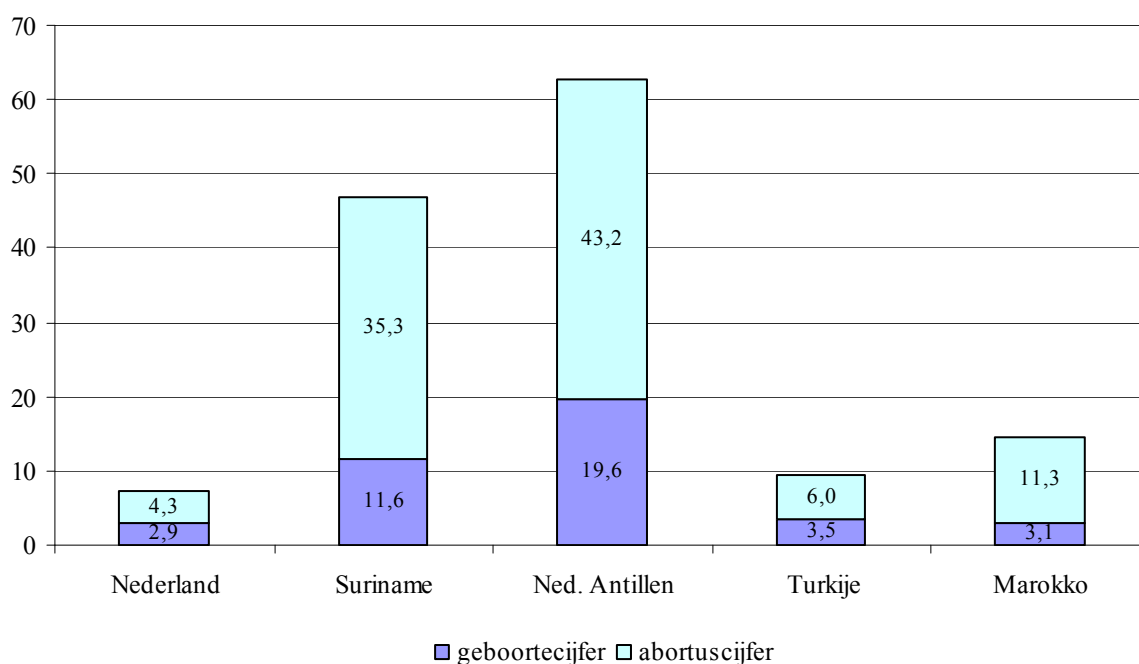
De abortusratio's bij vrijwel alle herkomstgroepen van jongeren zijn gestegen. Opvallend is dat met name de abortusratio's van Turkse en Marokkaanse tieners behoorlijk zijn toegenomen: dat betekent dat zij bij zwangerschap relatief steeds vaker kiezen voor abortus en minder vaak voor het uitdragen van de zwangerschap.

Tabel 5.4 Geschatte abortusratio naar land van herkomst, 15-19 jaar, 2004-2006

	2004	2005	2006
Nederland (aut.)	59,2	58,3	59,8
Suriname	74,8	79,8	75,3
Ned. Antillen	65,1	64,1	68,8
Turkije	44,1	53,2	63,6
Marokko	59,0	67,2	78,6

In figuur 5.2 staan de totale geschatte zwangerschapscijfers opgesplitst in abortuscijfer en geboortecijfer naar herkomst. Antilliaanse en Surinaamse tieners zijn het meest vruchtbaar.

Figuur 5.2 Zwangerschapscijfers van tieners opgesplitst in abortus- en geboortecijfers, naar herkomst, 2006

Tabel 5.5 geeft voor tieners het anticonceptiegebruik voorafgaand aan abortus aan. Tieners die hun zwangerschap laten afbreken gebruiken steeds vaker pil of condoom en steeds minder vaak geen anticonceptie. Blijkbaar lukt het hen niet om de anticonceptie goed toe te passen, met een ongewenste zwangerschap als gevolg.

Tabel 5.5 Anticonceptiegebruik in het halfjaar voorafgaand aan de abortus van abortuscliënten tot en met 19 jaar, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
Pil	33,8	34,4	35,2
Condooms	32,7	34,6	35,0
Overige anticonceptie	4,1	2,8	2,9
Geen anticonceptie	28,9	27,9	26,4
Onbekend	0,5	0,4	0,4
<i>Totaal (n)</i>	3.285	3.122	3.057

In tabel 5.6 is te zien wat de zwangerschapsduur is op het moment van abortus. Abortussen vinden op een steeds vroeger tijdstip plaats: het aantal overtijdbehandelingen onder tieners stijgt en het aantal 2^e trimester abortussen daalt.

Tabel 5.6 Zwangerschapsduur in trimesters voor abortuscliënten tot en met 19 jaar, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
t/m 4 weken (OTB)	24,2	24,8	26,3
1 ^e trimester ¹	62,6	63,0	62,9
2 ^e trimester ²	12,9	12,0	10,8
Onbekend	0,3	0,2	0,0
<i>Totaal (n)</i>	3.285	3.122	3.057

¹ Eerste trimester is t/m 11 weken na conceptie (13 weken amenorroe)

² Tweede trimester is van 12 t/m 22 weken na conceptie (14 t/m 24 weken amenorroe)

6 EERDERE ABORTUS

Bijna tweederde van de abortuscliënten heeft nog nooit eerder een zwangerschap laten afbreken (tabel 6.1). Eénderde heeft al ervaring met één of meer eerdere abortussen.

Tabel 6.1 Abortus naar aantal eerdere abortus, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
0	64,3	64,4	63,6
1	25,0	25,2	25,1
2	7,4	7,1	7,6
≥3	3,3	3,3	3,6
Onbekend	0,0	0,0	0,0
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

Autochtoon Nederlandse cliënten hebben het vaakst nog geen eerdere ervaring met abortus, cliënten van niet-Nederlandse herkomst vaker wel.

Tabel 6.2 Abortus naar land van herkomst en aantal eerdere abortus, 2004-2006 (%)

	0	1	2	≥3	Totaal (n) ²
2004					
Nederland (aut.)	75,8	18,7	4,0	1,5	10.306
Suriname	49,7	31,2	13,1	6,0	2.553
Ned. Antillen	50,2	32,6	12,5	4,7	1.336
Turkije	63,9	25,9	7,6	2,6	959
Marokko	62,4	25,5	9,4	2,7	1.217
Overige landen	54,9	30,3	9,8	5,0	6.560
Onbekend	66,1	26,3	5,1	2,5	1.769
2005					
Nederland (aut.)	76,4	18,7	3,7	1,3	9.878
Suriname	51,8	31,0	11,2	6,0	2.612
Ned. Antillen	46,7	37,1	10,7	5,4	1.312
Turkije	64,0	25,5	7,4	3,2	1.100
Marokko	61,7	25,9	9,3	3,1	1.355
Overige landen	54,8	30,5	9,7	5,0	5.715
<i>Rest Westers¹</i>	67,6	29,7	0,0	2,7	74
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	66,8	25,9	3,9	3,4	413
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	47,8	31,3	13,2	7,7	726
<i>Rest Azië</i>	59,7	28,4	8,7	3,2	1.357
<i>Rest Europa</i>	59,1	28,5	7,9	4,6	1.546
<i>Rest Afrika</i>	46,0	35,0	12,6	6,4	1.599
Onbekend	63,0	25,7	7,2	4,1	2.184
2006					
Nederland (aut.)	74,9	19,4	4,1	1,5	10.351
Suriname	50,5	30,7	12,4	6,4	2.606
Ned. Antillen	49,2	33,1	11,8	6,0	1.243
Turkije	63,0	24,2	9,5	3,2	987
Marokko	57,4	28,6	9,4	4,6	1.431
Overige landen	56,3	29,5	9,5	4,6	5.807
<i>Rest Westers¹</i>	63,8	29,3	6,9	0,0	58
<i>Indonesië/voorm. Ned. Indië</i>	67,2	23,8	7,2	1,9	320
<i>Rest Midden en Zuid Amerika</i>	52,9	31,5	10,1	5,4	680
<i>Rest Azië</i>	61,9	27,0	7,7	3,5	1.261
<i>Rest Europa</i>	61,3	27,8	7,2	3,7	1.929
<i>Rest Afrika</i>	44,6	34,0	14,2	7,2	1.559
Onbekend	56,3	27,7	9,8	6,2	1.773

¹ Japan, Australië/Oceanië, Noord-Amerika

² Totaal komt in 2005 en 2006 door afrondingsverschillen niet uit op totaal aantal LAR

7 ANTICONCEPTIEGEBRUIK

Het anticonceptiegebruik van abortuscliëntes is vanzelfsprekend minder effectief dan dat van alle Nederlandse vrouwen. Toch gebruikt een niet onaanzienlijk deel van de abortuscliëntes wel een methode van anticonceptie. In 2006 is bijna éénderde (31,1%) van de abortuscliëntes zwanger geworden terwijl ze de pil gebruikte gedurende het half jaar voorafgaand aan de zwangerschap. Eveneens bijna éénderde gebruikte een condoom (31,1%). Tot slot heeft 30,4% geen enkele vorm van anticonceptie toegepast.

De registratie van anticonceptie is met ingang van 2005 uitgebreid met een aantal nieuwe methoden. Er wordt nog nauwelijks gebruik van gemaakt. Slechts 0,3% maakt gebruik van de anticonceptiepleister en iets meer vrouwen dan vorig jaar gebruiken de NuvaRing (0,6% in plaats van 0,4%). Overigens maakt een groeiend deel van de vrouwen gebruik van coïtus interruptus of periodieke onthouding (2,9%)

Tabel 7.1 Anticonceptiegebruik in het halfjaar voorafgaand aan de abortus, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
Pil ¹	30,4	29,8	31,1
Condooms	29,7	32,3	31,1
IUD (zowel koper- als hormoonspiraal)	1,6	1,8	1,5
Sterilisatie (m/v)	0,3	0,4	0,3
Overige a.c. ²	6,4	4,9	5,1
<i>Anticonceptiering</i>	-	0,3	0,3
<i>Anticonceptiepleister</i>	-	0,4	0,6
<i>Coïtus Interruptus/ Periodieke onthouding</i>	-	2,5	2,9
<i>Overig</i> ³	-	1,6	1,3
Geen a.c.	31,2	30,6	30,4
Onbekend	0,4	0,3	0,4
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

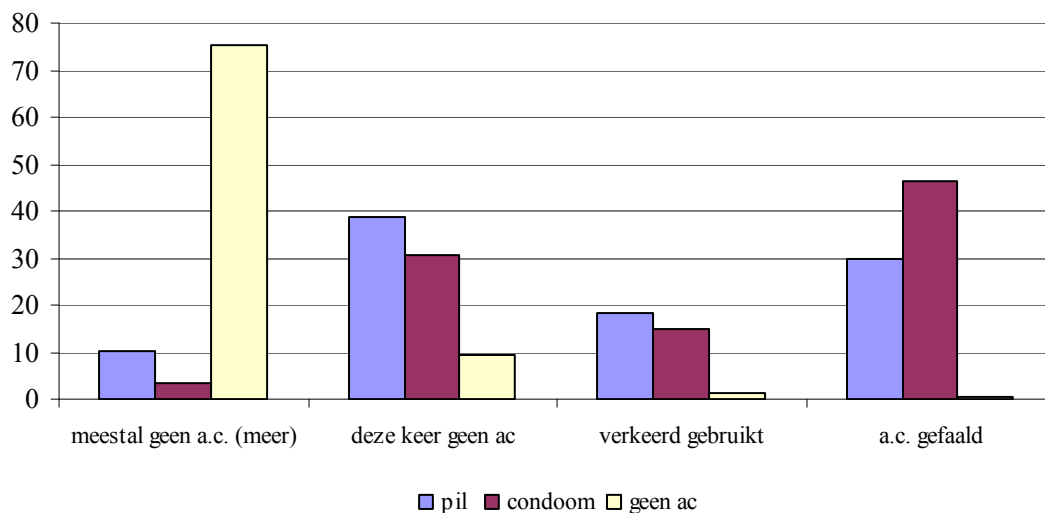
¹ Inclusief langwerkende 'prostageen-alleen' methoden (minipil, prikpil en implantaat).

² Overige anticonceptie omvat femcap, coïtus interruptus, periodieke onthouding, pessarium, zaaddodende pasta en andere schuimpreparaten, combinaties van middelen, anticonceptiering en anticonceptiepleister.

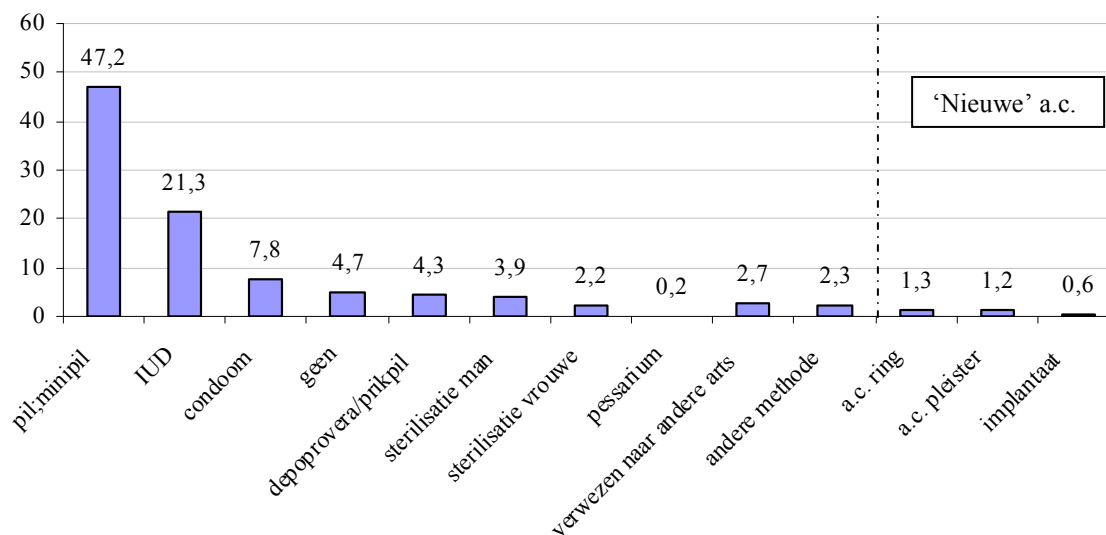
³ Overige anticonceptie volgens de nieuwe meting omvat femcap, pessarium, zaaddodende pasta en andere schuimpreparaten en combinaties van middelen.

Figuur 7.1 laat zien hoe het komt dat de vrouwen die pil of condoom hebben gebruikt in het halfjaar voorafgaand aan de abortus, toch ongewenst zwanger zijn geworden. Ook is terug te zien of vrouwen die geen anticonceptie gebruikten dat altijd nalieten, of dat alleen deze keer deden. In figuur 7.2 is het (voorgenomen) anticonceptiegebruik na de abortus af te lezen.

Figuur 7.1 Reden falen anticonceptie (%), 2006

Figuur 7.2: Voorgenomen anticonceptiegebruik na abortus (nazorg)

8 ZWANGERSCHAPSDUUR, METHODE VAN BEHANDELING EN BERAADTERMIJN

Het percentage vrouwen dat binnen vier weken een abortus laat uitvoeren is ook in 2006 gestegen (tabel 8.1). Ook het aantal overtijdbehandelingen (OTB) is iets gestegen (tabel 8.2).

Tabel 8.1 Abortus naar zwangerschapsduur in weken, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
t/m 4 weken (OTB)	32,6	33,2	35,4
1 ^e trimester ¹	60,1	59,8	58,0
2 ^e trimester ²	7,0	6,8	6,6
Onbekend	0,3	0,2	0,0
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

¹ Eerste trimester is tm 11 weken na conceptie (13 weken amenorroe).

² Tweede trimester is van 12 tm 22 weken na conceptie (14 tm 24 weken amenorroe).

Tabel 8.2 Abortus naar behandelingsmethode, 2004-2006 (%)

	2004	2005	2006
Overtijdbehandeling ¹ :			
-vacuümaspiratie	17,4	19,4	19,7
-medicamenteus	3,9	5,2	5,7
1 ^e trimester ² :			
-vacuümaspiratie	50,1	46,5	46,2
-medicamenteus	0,6	5,6	5,3
-dilatatie en curretage	0,0	0,1	0,1
2 ^e trimester ³ :			
-dilatatie en evacuatie	6,9	5,8	5,6
-medicamenteus	1,1	0,7	0,6
Onbekend	20,1	16,8	16,8
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

¹ Een overtijdbehandeling vindt plaats binnen 16 dagen na het uitblijven van de menstruatie (4 weken en 2 dagen na conceptie; 44 dagen amenorroe)

² Het 1^e trimester is tm 11 weken na conceptie (13 weken amenorroe)

³ Het 2^e trimester is vanaf 12 weken tm 22 weken na conceptie (14 weken amenorroe)

De beraadtermijn van vrouwen die in Nederland wonen is zeer variabel en loopt uiteen van nul dagen (als de cliënt dezelfde dag nog geholpen is) tot 99 dagen⁵. Opvallend is dat het aantal abortussen dat valt binnen de wettelijke beraadtermijn van vijf dagen verder stijgt. Dat komt overeen met de hierboven genoemde trend in de stijging van het aantal overtijdbehandelingen (waarvoor tot op heden een beraadtermijn van vijf dagen niet verplicht is).

Tabel 8.3 Abortus naar beraadtermijn in dagen, 2004-2006, in Nederland woonachtige vrouwen

	2004	2005	2006
t/m 5 dagen	11,8	12,9	14,1
6 t/m 10 dagen	58,9	59,2	58,0
11 dagen of meer	25,7	24,0	25,5
Onbekend	3,5	3,9	2,4
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.700</i>	<i>24.163</i>	<i>24.203</i>

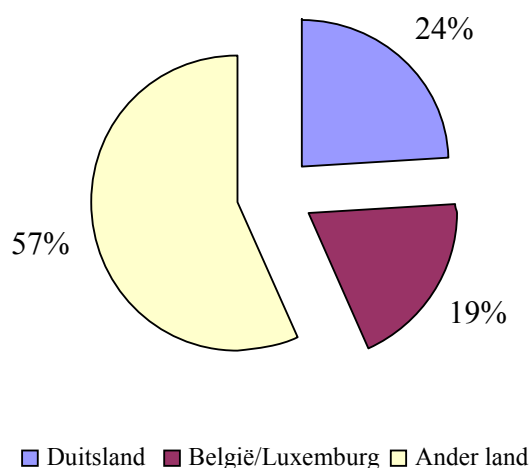
⁵ Een beraadtermijn van 100 dagen of meer wordt als registratiefout aangemerkt.

9 ABORTUS BIJ VROUWEN UIT HET BUITENLAND

Er zijn in totaal 28.471 abortussen uitgevoerd bij in Nederland wonende vrouwen (IGZ, 2007). De overige 4.508 abortussen (15,8%) zijn uitgevoerd bij vrouwen die niet in Nederland woonden. Van 13 vrouwen is onduidelijk wat hun woonland is.

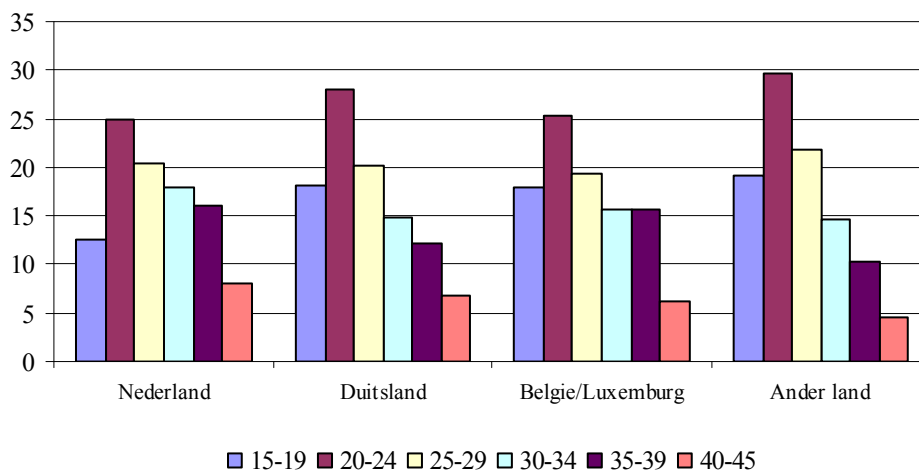
In figuur 9.1 is te zien uit welk land de vrouwen die in het buitenland wonen afkomstig zijn. Iets minder dan de helft van de vrouwen die niet in Nederland woont, komt uit één van onze buurlanden (of Luxemburg). De andere helft komt uit een ander land. Deze landen worden helaas niet afzonderlijk geregistreerd.

Figuur 9.1 Herkomst niet in Nederland woonachtige abortuscliëntes, 2006 (%)

In figuur 9.2, tabel 9.1 en figuur 9.3 vindt u respectievelijk naar land van vestiging de leeftijdsverdeling, het aantal eerder ondergane abortussen en de zwangerschapsduur in trimesters.

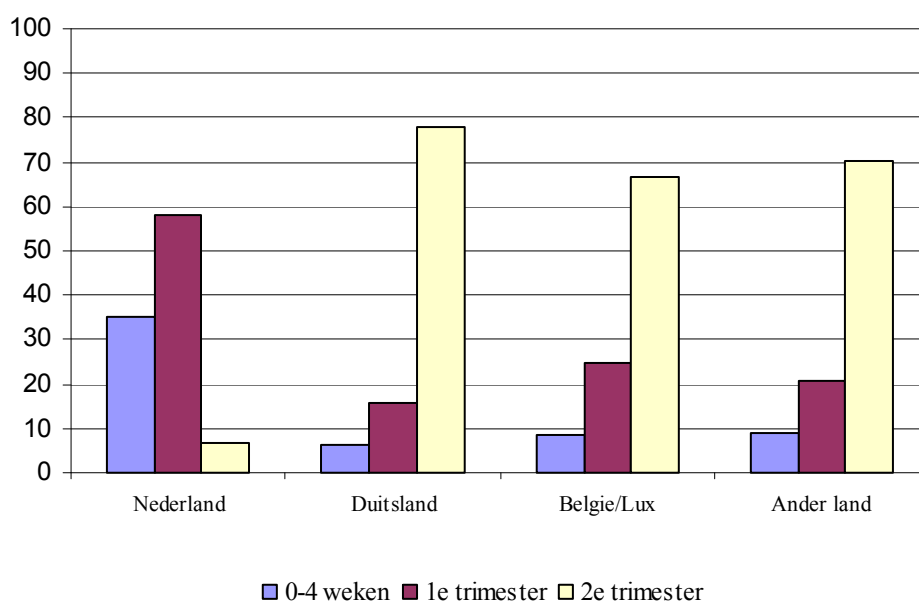
Figuur 9.2 Leeftijdsverdeling naar land van vestiging, 2006 (%)

Tabel 9.1 Aantal eerdere abortussen naar land van vestiging, 2006 (%)

	Nederland	Duitsland	België/Lux.	Anders
0	63,6	74,1	72,7	74,0
1	25,1	22,8	21,9	21,9
2	7,6	2,4	3,8	3,1
3+	3,6	0,6	1,5	1,1
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Totaal (n)</i>	<i>24.203</i>	<i>994</i>	<i>785</i>	<i>2.335</i>

Figuur 9.3 Zwangerschapsduur in weken naar land van vestiging, 2006 (%)

10 CONCLUSIES

De belangrijkste resultaten uit de gegevens van de Landelijke abortusregistratie 2006 luiden als volgt:

Stabiel abortuscijfer

- Het abortuscijfer is sinds 2002, afgezien van kleine fluctuaties, stabiel. Aan de stijging die is ingezet in de jaren negentig is een einde gekomen.
- Er zijn in het algemeen weinig veranderingen ten opzichte van 2005. Daar waar er sprake is van daling of stijging, zijn de verschillen slechts klein.
- Abortussen worden steeds vroeger uitgevoerd (binnen vier weken na conceptie). Het aantal overtijdbehandelingen stijgt dus.

Allochtone vrouwen lopen het meeste risico, maar hebben minder kans op abortus dan vorig jaar

- Allochtone vrouwen hebben een aanzienlijk grotere kans op een abortus dan autochtone. Antilliaanse en Surinaamse vrouwen, en vrouwen afkomstig uit overige Midden- en Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse landen blijven het hoogste risico op abortus houden (tussen de 33 en 42 per 1.000 vrouwen van 15-45 jaar van dezelfde herkomst). Ter vergelijking: het abortuscijfer van autochtoon Nederlandse vrouwen is 4,8.
- De verhouding tussen allochtone en autochtone vrouwen in de groep abortuscliënten blijft in 2006 min of meer hetzelfde; respectievelijk 57 en 43%. Het abortuscijfer voor autochtone vrouwen blijft nagenoeg stabiel, terwijl dat voor allochtone vrouwen in alle herkomstgroepen licht is gedaald. Deze dalingen en stijgingen zijn niet groot. De daling van het abortuscijfer onder Antilliaanse vrouwen (met 6%) en overige Midden en Zuid Amerikaanse vrouwen (met 12%) is echter opvallend.

Tieners lopen steeds minder risico op abortus, maar kiezen wel vaker voor abortus wanneer zwanger

- Voor tieners is er sprake van een neerwaartse trend. Zij laten de afgelopen jaren steeds minder vaak een zwangerschap afbreken. Niet alleen hun abortuscijfer is gedaald, maar ook hun geboortecijfer. Dat wil zeggen dat tieners minder vaak zwanger zijn dan in voorgaande jaren en dat ze ook minder vaak tienermoeder worden. De abortusratio voor tieners blijft iets stijgen. Als een meisje eenmaal zwanger is dan kiest zij steeds vaker voor een abortus (66%), in plaats van voor het moederschap (34%).

Allochtone tieners blijven aandachtsgroep, ze maken bij zwangerschap vaker de keus voor abortus dan Nederlandse tieners

- Antilliaanse tieners hebben van oudsher, net als Surinaamse, een hoog abortuscijfer. Hun abortuscijfer schommelt echter wel de afgelopen jaren.
- Opvallend is dat met name allochtone tieners, wanneer zwanger, er steeds vaker voor kiezen om hun zwangerschap af te laten breken. Vooral opvallend is daarbij de stijging in deze keuze bij Marokkaanse en Turkse meisjes: zwangere Marokkaanse meisjes kiezen 17% vaker voor abortus dan in 2005, en Turkse meisjes zelfs 20%

vaker. Marokkaanse en Surinaamse meisjes kiezen het vaakst voor een abortus (resp. 79% en 75%), autochtoon Nederlandse meisjes relatief het minst vaak (60%)

Abortuscijfer van Marokkaanse en Turkse vrouwen gestabiliseerd

- Het abortuscijfer van de Marokkaanse en de Turkse vrouwen is gestabiliseerd. Hun groeiende risico op abortus heeft zich het laatste jaar nauwelijks doorgezet. De eerder genoemde stijging in abortusratio onder Turkse en Marokkaanse tieners is daarbij wél opvallend. In 2006 kiezen Marokkaanse meiden in bijna 4 van de 5 zwangerschappen voor abortus, en steeds minder vaak voor het tienermoederschap. Turkse meiden kiezen in ruim 3 van de 5 zwangerschappen voor abortus.

OVERZICHT PUBLICATIES LANDELIJKE ABORTUSREGISTRATIE

Schnabel, P. (1974). *Abortus in 1973*. Den Haag: Stimezo.

Schnabel, P. (1976). *Abortus in Nederland: rapport van de permanente registratie poliklinische abortus Nederland 1974: een analyse van abortus provocatus als sociaal verschijnsel*. Den Haag: Stimezo.

Ketting, E. & Schnabel, P. (1978). *De abortushulpverlening in 1977. Verslag van de permanente registratie van cliënten uit Nederland en de naburige landen*. Den Haag: Stimezo.

Ketting, E. (1980). Abortus in 1979. *Stimezo nieuws*, 4, 1, p. 6-7.

Ketting E. (1981). *Permanente registratie abortus; verslag over het jaar 1980*. Den Haag: Stimezo.

Ketting, E. & Leliveld, F. (1983). *Abortus en anticonceptie anno 1982; jaarverslag van de permanente registratie abortus, aangevuld met diverse onderzoeksgegevens betreffende anticonceptiegebruik in Nederland*. Den Haag: Stimezo.

Ketting, E. & Leseman, P. (1986). *Abortus en anticonceptie 1983/1984: jaarverslag van de permanente registratie abortus, aangevuld met diverse onderzoeksgegevens betreffende anticonceptiegebruik in Nederland*. Den Haag: Stimezo.

Rademakers, J. (1988). *Abortus en anticonceptie 1985/86: jaarverslag van de abortusregistratie, aangevuld met diverse onderzoeksgegevens betreffende anticonceptiegebruik in Nederland*. Den Haag: Stimezo.

Rademakers, J. (1990). *Abortus in Nederland 1987/1988; jaarverslag van de landelijke abortusregistratie*. Utrecht: Stimezo.

Rademakers, J. (1992). *Abortus in Nederland 1989/1990; jaarverslag van de landelijke abortusregistratie*. Utrecht: Vereniging Stimezo Nederland.

Rademakers, J. (1993). *Abortus in Nederland 1991-1992; jaarverslag van de landelijke abortusregistratie*. Utrecht: Stimezo Nederland.

Rademakers, J. (2002). *Abortus in Nederland 1993-2000: jaarverslag van de landelijke abortusregistratie*. Heemstede: Stichting Samenwerkende Abortusklinieken Nederland.

Wijzen, C. & Rademakers, J. (2003). *Abortus in Nederland 2001-2002: verslag van de landelijke abortusregistratie*. Delft: Eburon.

Wijzen, C. (2004). *Jaarverslag landelijke abortusregistratie 2003*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Wijzen, C. & Van Lee, L. (2005). *Landelijke abortusregistratie 2004*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Wijsen, C. & Van Lee. (2006). *Landelijke abortusregistratie 2005*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

REGISTRATIEFORMULIER ABORTUS PROVOCATUS

Vragen volgens het besluit afbreking zwangerschap art 26, tweede lid

1. Codenummer instelling

2. Codenummer behandelend arts

3. Datum eerste gesprek (dag-maand-jaar)

4. Indien verwezen, datum eerste gesprek met verwijzend geneeskundige

(dag-maand-jaar) _____

5. Verwezen door:

- ____
- 0 niet verwezen
 1 eigen huisarts van de vrouw
 2 andere huisarts, woonachtig in de woonplaats v.d. vrouw
 3 gynaecoloog
 4 andere medisch specialist
 5 andere arts bij wie de vrouw onder regelmatige medische behandeling staat
 6 andere arts dan bedoeld onder 1 t/m 5, nl.....

6. Datum behandeling (dag-maand-jaar)

7. Overleg met andere deskundige:

- ____
- 0 n.v.t. (geen nader overleg gevoerd) 3 psychiater
 1 maatschappelijk werkende 4 geestelijk raadsman
 2 psycholoog 5 anders nl.

8. Indien behandeld binnen 6 dagen ná eerste gesprek, bijzondere reden daarvoor

.....

9. geboortejaar van de vrouw

10. Burgerlijke staat

- ____
- 1 gehuwd 3 gescheiden
 2 nooit gehuwd 4 weduwe

11. Woonplaats in:

- ____
01 Groningen	07 Noord-Holland	20 Duitsland
02 Friesland	08 Zuid-Holland	21
België/Luxemburg		
03 Drenthe	09 Zeeland	22 Spanje
04 Overijssel	10 Noord-Brabant	23 Ander land nl.
05 Gelderland	11 Limburg	
06 Utrecht	12 Flevoland	

12. Aantal eerdere zwangerschappen

13. Aantal eerdere abortus provocatus

14. Aantal levende kinderen

15. A. Graviditeit in weken

B. 1 amenorrhoe 2 conceptie

16 Complicaties:

- ____
00 geen	03 cervixscheur
01 bloedverlies > 500 ml.	04 andere
complicatie nl.	
02 perforatie	

17. Anticonceptiekeuze (nazorg)

- ____
00 Geen implantaat	05 sterilisatie vrouw	8.3
01 pil; minipil	06 pessarium	8.4
femcap		
02 prikpil (depoprovera)	07 condoom	8.5
andere methode		
03 IUD	8.1 a.c.	pleister
04 sterilisatie man	8.2 a.c. ring	9
verwezen naar andere arts		

18. Nacontrole zal plaatsvinden door:

- ____
00 geen nacontrole	02 huisarts
01 behandelend arts/ gynaecoloog	03 andere arts nl.

Overige vragen

a. Leefsituatie

1 woont met partner 3 woont bij ouders
 2 woont alleen 4 woont bij anderen

b. Geboorteland vrouw

1 Nederland 6 Ned. Antillen en Aruba 10 Indonesië /
 voorm. Ned. Indië 7 Suriname 11 Japan
 2 Turkije 8 rest Midden en Zuid Amerika 12 rest Azië
 3 rest Europa 9 Noord-Amerika 13 Australië /
 4 Marokko
 Oceanië
 5 rest Afrika 99 Onbekend

c. 1. Geboorteland vader vrouw

(zie antwoordcategorieën bij b.)

2. Geboorteland moeder vrouw

(zie antwoordcategorieën bij b.)

d. Meest gebruikte a.c. methode laatste halfjaar

00 geen 05 sterilisatie vrouw 8.3 implantaat
 01 pil; minipil 06 pessarium 8.4 femcap
 02 prikpil 07 condoom 9 c.i en/of p.o.
 03 IUD 8.1 a.c. pleister 10 andere
 methode nl.
 04 sterilisatie man 8.2 a.c. ring

e. Waardoor is deze zwangerschap ontstaan

1 meestal werd geen a.c. (meer) gebruikt
 2 deze keer werd bovengenoemde a.c. niet gebruikt/vergeten
 3 bovengenoemde a.c. werd verkeerd gebruikt / fout toegepast
 4 bovengenoemde a.c. heeft gefaald / werd correct gebruikt
 5 (voorgenomen) wijziging bovengenoemde a.c.
 6 andere reden nl.

f. Indien zwanger ondanks correct gebruik pil of IUD:

type pil / IUD (zie codelijst)

g. Anaesthesie

1. geen 3. sedatie 5. anders nl.

 2. lokaal 4. geheel

h. Behandelmethode

Eerste trimester

1. OTB (vacuümaspiratie)
 2. OTB (medicamenteus)
 (Prostaglandine e.d.)
 3. abortus vacuümaspiratie

 4. abortus medicamenteus (Mifepristone e.d.)
 5. dilatatie en curettage

Tweede trimester

6. dilatatie en evacuatie
 7. medicamenteus
 8. andere methode nl.

i. Opnameduur

0. polikliniek / dagkliniek
 1. 1 verpleegdag
 2. 2 verpleegdagen